

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความสำคัญทางการเมืองของเมืองนครราชสีมา : บทบาทของเจ้าเมือง
 ตระกูล ณ ราชสีมา ระหว่าง พ.ศ. 2325 - 2388

ชื่อ นางขจีรัตน์ ไอราวัดวัฒน์

สาขาวิชา ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภาควิชา ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา 2532

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาพัฒนาการทางการเมืองของเมืองนครราชสีมาในช่วงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ อันเป็นช่วงเวลาซึ่งเมืองนครราชสีมาเพิ่มบทบาทสำคัญทางการเมืองภายในภูมิภาคอีสาน-ลาวมากขึ้น จนกระทั่งเกิดการกระทบกระทั่งกับอำนาจทางการเมืองของเวียงจันทน์ประเทศราชสำคัญของไทย การกระทบกระทั่งนี้กลายเป็นชนวนสำคัญซึ่งนำไปสู่วิกฤติการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญที่สุดครั้งหนึ่งของประวัติศาสตร์ไทย นั่นคือ การกบฏของเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2369 ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาโดยวิเคราะห์ผ่านบทบาททางการเมืองของเจ้าเมืองตระกูล ณ ราชสีมา ซึ่งเป็นตระกูลขุนนางท้องถิ่น และสืบทอดอำนาจปกครองเมืองนครราชสีมาอย่างต่อเนื่องระหว่าง พ.ศ. 2325 - 2388 โดยมีข้อสมมติฐานว่าการศึกษามบทบาททางการเมืองของเจ้าเมืองตระกูล ณ ราชสีมา จะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น

จากการศึกษาพบว่า ในช่วงเวลาที่ขุนนางตระกูล ณ ราชสีมา มีอำนาจปกครองเมืองนครราชสีมา ผู้นำแห่งตระกูล ณ ราชสีมาทุกคนซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองนครราชสีมา ล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีความสามารถ โดยเฉพาะความสามารถทางด้านทหาร ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองนครราชสีมา ทั้งนี้เพราะเมืองนครราชสีมาที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นฐานกำลังสำคัญของราชสำนักกรุงเทพ ทั้งในการควบคุมดูแลผลประโยชน์ทางการเมือง และเศรษฐกิจภายใน

ภูมิภาคอีสาน-ลาวให้แก่ราชสำนักกรุงเทพ รวมทั้งเป็นฐานกำลังสำคัญในการทำสงครามแย่งชิงเขมรกับเวียตนาม บทบาททางการเมืองของเจ้าเมืองตระกุล ณ ราชสีมา จึงช่วยลดภาระของพระราชวงศ์จักรีในการควบคุมดูแลหัวเมืองอีสาน-ลาว ในขณะที่เดียวกันก็สามารถขยายอำนาจปกครองของเมืองนครราชสีมาลึกเข้าไปยังบริเวณตอนต้นลุ่มแม่น้ำชีอีกด้วย แต่สำหรับหัวเมืองอีสาน-ลาว ตลอดจนประเทศราชเวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ การเติบโตในอำนาจทางการเมืองของเจ้าเมืองตระกุล ณ ราชสีมา ทำให้เจ้าหัวเมืองเหล่านั้นสูญเสียผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น เจ้าเมืองตระกุล ณ ราชสีมา จึงได้รับปฏิกริยาต่อต้านจากเจ้าหัวเมืองอีสาน-ลาวบางเมืองเป็นบางครั้ง ครั้งสำคัญคือ คราวเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์ ดังปรากฏว่าฝ่ายปฏิกริยาพากันให้ความร่วมมือแก่เจ้าอนุวงศ์ในการนำกำลังมายึดครองเมืองนครราชสีมา และทุกครั้งที่มีปฏิกริยาจากเจ้าหัวเมืองต่อเจ้าเมืองตระกุล ณ ราชสีมา พระราชวงศ์จักรี ก็จะลดอำนาจทางการเมืองของเจ้าเมืองตระกุล ณ ราชสีมาลงไป นอกจากนี้ในบางครั้งเช่นกัน เจ้าเมืองตระกุล ณ ราชสีมา ก็ได้รับปฏิกริยาจากพระราชวงศ์จักรีด้วย โดยเฉพาะช่วงทศวรรษ พ.ศ. 2380 อันเป็นปฏิกริยาซึ่งเกิดจากการที่พระราชวงศ์จักรีไม่สามารถควบคุมผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของเมืองนครราชสีมาได้เต็มที่เพราะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของขุนนางตระกุล ณ ราชสีมา ดังนั้น ภายหลังจากการอสัญกรรมของเจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณ ราชสีมา) เจ้าเมืองผู้มีอำนาจและบทบาททางการเมืองมากที่สุดของตระกุล ณ ราชสีมา พระราชวงศ์จักรีจึงเข้ามาควบคุมอำนาจปกครองเมืองนครราชสีมาอย่างใกล้ชิด โดยการแต่งตั้งขุนนางจากเมืองหลวงมาเป็นเจ้าเมืองนครราชสีมาต่อ ๆ มา.

Thesis Title The Political Importance of Nakhon Ratchasima in the
Early Bangkok Period : A Study of the Role of the
Na Ratchasima Ruling Family, 1782-1845

Name Mrs. Kachirat Airawanwat

Concentration History of Southeast Asia

Department History

Academic Year 1989

Abstract

The objective of this thesis is to study political developments of Nakhon Ratchasima in the early Bangkok period, the proliferation of its political influence over the northeastern region and Laos, and subsequent conflicts with the administration of Vientiane, a major vassal state of the Kingdom of Thailand at that time, which eventually led to an important political crisis in the history of Thailand, that was the rebellion led by Lao Prince Anouvong in 1826. In composing this thesis, the researcher applied the analysis method of study to look into political roles played by the local aristocratic family of na Ratchasima during their reign of power from 1782 to 1845 and to establish the hypothesis to achieve the above-mentioned objective of this thesis.

The study has proved that the nobility of the na Ratchasima Family, in particular its leading members who had assumed the ruling positions in Nakhon Ratchasima possessed high calibers and were reputed

for their military expertise. In fact, this extraordinary qualification had warranted their position as the regional rulers regarded as an important power base of the Palace in Bangkok for it had been entrusted to safeguard both political and economic interests of the monarchy in the northeastern region and Laos. Militarily speaking, Nakhon Ratchasima also served as a key stronghold for the Thai armed forces in waging wars against Vietnam for the conquer of Cambodia, alleviated the heavy burden for the Chakri Dynasty in overseeing the northeastern region and Laos, and enabled the latter to penetrate its domination deep into the upper part of the Chi River Basin. However, growth of the na Ratchasima Family's political power was achieved at the expense of the economic gains of those rulers of small towns in the northeastern region and Laos. Consequently, the rulers from the na Ratchasima Family had to face their opposition on several occasions. The major noteworthy incident was the Prince Anou-led rebellion in which number of chieftains and rulers in the region and Laos had rendered their full cooperation in the attempt to seize Nakhon Ratchasima. Every uprising against the ruling family of na Ratchasima could always irritate the Chakkri Dynasty and resulted in the reduction of its political power. During the period of 1835-1845, the Chakkri Dynasty came to realize that it had lost its full control over the regional economy which was in the hands of the na Ratchasima Family. After the death of Chao Phraya Nakhon Ratchasima (alias Thongin na Ratchasima), the most politically influential and zealous governor of Nakhon Ratchasima, the

Chakkri Dynasty decided to retrieve the administrative power of this important base by sending noblemen from Bangkok to assume the ruling role ever since.